

## POSTANOWIENIE

Dnia 20 marca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z odwołania K. W.  
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Gdańsku  
z udziałem W. B.  
o podstawę wymiaru składek,  
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń  
Społecznych w dniu 20 marca 2024 r.,  
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku  
z dnia 8 lutego 2023 r., sygn. akt III AUa 603/21,

**odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.**  
**[SOP]**

## UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 4 marca 2019 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Gdańsku ustalił podstawę wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe, wypadkowe i zdrowotne dla W. B. - pracownika płatnika składek K. w kwotach wyszczególnionych w tabeli.

Sąd Okręgowy w Gdańsku, wyrokiem z dnia 26 stycznia 2021 r. oddalił odwołanie płatnika składek od powyższej decyzji.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku, wyrokiem z dnia 8 lutego 2023 r., zmienił zaskarżony przez płatnika składek wyrok Sądu Okręgowego i ustalił, że przychody uzyskane przez W. B. z tytułu umów zlecenia zawartych z Bank Spółka Akcyjna z

siedzibą w W. w miesiącach: wrześniu, październiku, listopadzie, grudniu 2014 r., styczniu, marcu, kwietniu, maju, czerwcu, lipcu, sierpniu, wrześniu, październiku, listopadzie, grudniu 2015 r., styczniu, lutym, marcu, czerwcu, sierpniu 2016 r., lutym, marcu, maju, wrześniu 2017 r. nie stanowią podstawy wymiaru składek za te miesiące z tytułu stosunku pracy łączącego ją z K. W. prowadzącym działalność gospodarczą pod nazwą K. z siedzibą w W..

W sprawie ustalono, że płatnik składek K. W. od 1 marca 1990 r. prowadzi pozarolniczą działalność gospodarczą pod firmą „K.”. Przeważającym przedmiotem działalności jest sprzedaż hurtowa i detaliczna samochodów osobowych i furgonetek. Bank S.A. w ramach prowadzonej działalności oferuje między innymi kredyt samochodowy jako sposób na sfinansowanie zakupu auta. W dniu 25 marca 2005 r. pomiędzy Bank S.A. (następnie jako Bank S.A.) a K. W. (jako dealer) została zawarta umowa - porozumienie o współpracy, w ramach której zostały określone warunki współpracy pomiędzy Dealerem i Bankiem w zakresie wykonywania przez Dealera na rzecz Banku czynności faktycznych związanych z zawieraniem przez Bank umów kredytowych na zakup samochodów. Na tej podstawie dealer zobowiązał się do wykonywania na rzecz Banku czynności faktycznych związanych z zawieraniem przez Bank umów kredytowych na zakup samochodów w miejscach prowadzenia przez niego działalności, wyłącznie za pośrednictwem osób zatrudnionych przez dealera - sprzedawców wymienionych w załączniku nr 5 do umowy. Z tytułu wykonywania postanowień umowy dealerowi przysługiwało wynagrodzenie naliczane od wszystkich kredytów uruchomionych za pośrednictwem dealera w danym miesiącu kalendarzowym. Bank podpisywał z dealerem dwie umowy - jedną w przedmiocie kredytu na finansowanie zakupu samochodów, drugą w przedmiocie współpracy. W ramach tej współpracy Bank oferował produkty finansowe. Bank finansował (kredytował) zakup samochodów przez klientów od dealera. Za sprzedaż produktów finansowych Banku K. W. otrzymywał wynagrodzenie prowizyjne. Bank płacił dealerowi za sporządzanie umów finansowych, płatność była realizowana przez dealera i jego pracowników.

Sąd Apelacyjny podkreślił, że art. 8 ust. 2a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1230 ze zm.; dalej ustawa systemowa) nie dotyczy wszystkich sytuacji, w

których pracownik zawiera umowę cywilnoprawną z podmiotem współpracującym ze swoim pracodawcą, a umowa cywilnoprawna wpisuje się niejako w przedmiot działalności pracodawcy. Samo uzyskiwanie jakichkolwiek korzyści przez pracodawcę z tytułu czynności wykonywanych przez pracownika na podstawie umowy zlecenia zawartej z podmiotem trzecim nie traktuje się w orzecznictwie jako kryterium decydującego o zastosowaniu art. 8 ust. 2a ustawy systemowej. Konieczne jest ustalenie, czy pomiędzy tymi podmiotami występuje taki przepływ środków pieniężnych, który służy sfinansowaniu w korzystny sposób (bez konieczności opłacania składek i dodatków z tytułu pracy w godzinach nadliczbowych) części działalności jednego z podmiotów.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że z materiału dowodowego nie wynika, aby pomiędzy Bank S.A. a K. W. istniały powiązania kapitałowo-osobowe. Co więcej, relacja pomiędzy tymi podmiotami nie jest podwykonawstwem jednego podmiotu na rzecz drugiego. Nie było przepływu środków finansowych od płatnika składek do Banku na sfinansowanie zadań wykonywanych przez W. B. w ramach umów zlecenia. Ponadto, obowiązki wykonywane przez nią na podstawie umowy o pracę oraz umów zlecenia były odmienne i czytelnie rozdzielone - ubezpieczona nie świadczyła na podstawie tych umów pracy tego samego rodzaju. Czynności wynikających z umów zlecenia W. B. nie wykonywała na zlecenie i pod kierunkiem pracodawcy.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku organ rentowy zarzucił naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 8 ust. 2a ustawy systemowej w związku z art. 81 ust. 1 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2024 r., poz.146) polegające na przyjęciu, że przywołane przepisy nie mają zastosowania, „gdyż Płatnik składek nie finansował z własnych środków pieniężnych przekazanych następnie Ubezpieczonemu przez podmioty trzecie podczas gdy istnienie współpracy między Płatnikiem składek a podmiotami trzecimi poprzez wykonywanie pracy przez Ubezpieczonego na rzecz płatnika składek winna zostać objęta dyspozycją wskazanych na wstępie przepisu z uwagi na specyfikę powiązań między podmiotami oraz faktu rzeczywistego beneficjenta wytworzonych korzyści wykonywanych czynności przez pracownika, którym jest Płatnik składek”.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazał, że w jego ocenie „niniejsza sprawa winna zostać przyjęta do rozpoznania przez Sąd Najwyższy z uwagi na istniejące rozbieżności w orzecznictwie Sądu Najwyższego oraz sądów powszechnych szczegółowo opisane powyższej. Przyjęcie skargi kasacyjnej pozwoli ujednolicić orzecznictwo w zakresie wykładni art 8 ust. 2 ustawy systemowej oraz ma istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy zakończonej wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 26 stycznia 2022 r., w sprawie o sygn. akt III AUa 1670/20 oraz III AUz 490/20. Tym samym przedmiotowa skarga kasacyjna winna zostać przyjęta, a nadto zachodzi potrzeba rozpoznania sprawy przez Sąd Najwyższy i wydania orzeczenia reformatoryjnego, ewentualnie kasatoryjnego.”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398<sup>9</sup> § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Przypomnieć należy, że Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie jest sądem powszechnym zwykłej, trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna (podobnie jak uprzednio kasacja) nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, a to z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Zgodnie z takim modelem skargi kasacyjnej, jej rozpoznanie następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398<sup>9</sup> § 1 k.p.c. W konsekwencji tego w art. 398<sup>4</sup> § 2 k.p.c. wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej ustawodawca wymienił obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg ten wiąże się z tzw. przedsądem, polegającym m.in. na możliwości odmowy przez Sąd Najwyższy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398<sup>9</sup> § 2 k.p.c.), a jego spełnienie powinno przybrać postać wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wykaże, jakie

występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadnieniu, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek. Ustawodawca nieprzypadkowo, konstruując wymagania skargi kasacyjnej, wyodrębnił w oddzielnych przepisach art. 398<sup>4</sup> k.p.c. obowiązek przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (§ 1) i obowiązek przedstawienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienia (§ 2). Chodzi zatem o dwa odrębne, kreatywne elementy skargi kasacyjnej, które spełniają określone cele i podlegają ocenie Sądu Najwyższego, na różnych etapach postępowania kasacyjnego. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być więc przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione, a dla spełnienia wymogu z art. 398<sup>4</sup> § 2 k.p.c. nie wystarczy odwołanie się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia, bo choć dla obu tych przesłanek argumenty mogą być podobne, to Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, nie analizuje zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi ani tym bardziej się ich domyślać. Skarga kasacyjna jest wszak szczególnym środkiem zaskarżenia, realizującym przede wszystkim interes publiczny, polegający na usuwaniu rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych oraz na wspomaganiu rozwoju prawa, zatem uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno koncentrować się na wykazaniu, iż takie okoliczności w sprawie zachodzą (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 31 stycznia 2008 r., II UK 246/07, LEX nr 449007; z dnia 10 marca 2008 r., III UK 4/08, LEX nr 459291, z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134 i z dnia 19 czerwca 2008 r., II UZ 18/08, LEX nr 496392).

Wymagań tych skarżący nie spełnił, powołując się ogólnikowo na rozbieżność w orzecznictwie Sądu Najwyższego oraz sądów powszechnych z odesłaniem do uzasadnienia podstaw kasacyjnych.

Należy też zauważyć, że Sąd Najwyższy dokonał wykładni art. 8 ust. 2a ustawy systemowej w dwóch uchwałach z dnia 26 sierpnia 2021 r., III UZP 3/21, (OSNP 2022 nr 2, poz. 17) oraz III UZP 6/21 (OSNP 2022 nr 1, poz. 7). W uchwale III UZP 3/21 przyjęto, że pojęcie „wykonuje pracę na rzecz pracodawcy”, o którym mowa w art. 8 ust. 2a ustawy systemowej, obejmuje wykonywanie umowy zlecenia (innej umowy o świadczenie usług, do której stosuje się przepisy dotyczące zlecenia) zawartej przez pracownika z przedsiębiorcą prowadzącym sprzedaż towarów jego pracodawcy (np. przez Internet), z którym przedsiębiorca ten powiązany jest osobowo lub kapitałowo, także wtedy, gdy zakres obowiązków wynikających z umowy zlecenia jest odmienny od obowiązków objętych umową o pracę, a miejsce wykonywania umowy zlecenia znajduje się poza miejscem świadczenia umowy o pracę”. Z kolei w uchwale III UZP 6/21 stwierdzono, że „finansowanie przez pracodawcę w jakikolwiek sposób wynagrodzenia z tytułu świadczenia na jego rzecz pracy przez pracownika na podstawie umowy zawartej z osobą trzecią, przemawia za zastosowaniem art. 8 ust. 2a ustawy systemowej”. Ta ostatnia uchwała zapadła w stanie faktycznym, w którym zainteresowany zatrudniony był u przedsiębiorcy, który prowadził działalność handlową i usługową w zakresie sprzedaży samochodów. Dnia 13 maja 2005 r. między tym przedsiębiorstwem a firmą prowadzącą usługi leasingowe została zawarta umowa, której przedmiotem było zorganizowanie i realizacja wspólnego przedsięwzięcia. Współpraca między firmami polegała na wsparciu sprzedaży samochodów przedsiębiorcy (pracodawcy zainteresowanego) przez oferowanie nabywcom samochodów umów leasingu z współpracującą firmą leasingową. Z tytułu realizacji umowy pracodawca zainteresowanego otrzymywał wynagrodzenie od firmy leasingowej. Zainteresowany zawarł z firmą leasingową szereg umów zlecenia, której przedmiotem była akwizycja umów leasingowych wśród klientów swojego pracodawcy. W uchwale tej (III UZP 6/21) Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że samo uzyskiwanie jakichkolwiek korzyści przez pracodawcę z tytułu czynności wykonywanych przez pracownika na podstawie umowy zlecenia zawartej z

podmiotem trzecim nie było kryterium decydującym o zastosowaniu art. 8 ust. 2a ustawy systemowej w tych sprawach, w których kwestia ta została podniesiona wprost w podstawach skargi kasacyjnej. Podkreślił, że wagę kryterium, z których środków było finansowane wynagrodzenie pracowników dodatkowo zatrudnionych na podstawie umowy cywilnoprawnej określił już w wyroku Sądu Najwyższego z 25 maja 2010 r., I UK 354/09 (LEX nr 602211), podobnie jak ustalenia faktycznego, na czyją rzecz były wykonywane czynności kwalifikowane jako praca. Sąd Najwyższy uznał, że z punktu widzenia przepływów finansowych, to pracodawca przekazuje osobie trzeciej środki na sfinansowanie określonego zadania, stanowiącego przedmiot swojej własnej działalności, a osoba trzecia, wywiązując się z przyjętego zobowiązania, zatrudnia pracowników pracodawcy (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 7 lutego 2017 r., II UK 693/15, LEX nr 2238708 i z dnia 8 października 2020 r., III UK 376/19, LEX nr 3146827). Takie działanie ma bowiem na celu niedozwolone - z punktu widzenia art. 8 ust. 2a ustawy systemowej - obniżenie kosztów zatrudnienia przez zastąpienie „oskładkowanego” wynagrodzenia za pracę „nieoskładkowanym” wynagrodzeniem za wykonanie dzieła lub za wykonanie usług. Sąd Najwyższy przypomniał, że w sprawie II UK 693/15 pracownik stowarzyszenia zawarł z pracodawcą umowę zlecenie w przedmiocie świadczenia usług terapeutycznych. Jednocześnie zawarł z podmiotem trzecim umowy o dzieło, przedmiotem których było udzielanie świadczeń zdrowotnych pacjentom zleceńodawcy w zakresie prowadzenia zajęć terapeutycznych. Świadczenia były udzielane w siedzibie swojego pracodawcy i z wykorzystaniem należącego do niego sprzętu w wykonaniu umowy zawartej z pracodawcą przez podmiot trzeci. Przedmiotem tej umowy o współpracy była specjalistyczna opieka medyczna i rehabilitacja dzieci i młodzieży z uszkodzeniami układu nerwowego, będącymi podopiecznymi podmiotu trzeciego, kwalifikującymi się do poradni rehabilitacyjnej i posiadającymi aktualne skierowanie, zgodnie z wytycznymi Narodowego Funduszu Zdrowia. W celu realizacji zabiegów rehabilitacyjnych pracodawca udostępnił odpłatnie podmiotowi trzeciemu sale rehabilitacyjne wyposażone w odpowiedni sprzęt. Z punktu widzenia przepływów finansowych, co było kluczowe dla rozstrzygnięcia w sprawie II UK 693/15, to osoba trzecia płaciła pracodawcy za możliwość udzielenia świadczeń zdrowotnych

swoim podopiecznym. Okoliczność ta spowodowała, że Sąd Najwyższy uznał, że nie było podstaw do zastosowania art. 8 ust. 2a ustawy systemowej. Na koniec (w uchwale III UZP 6/21) Sąd Najwyższy podkreślił, że istotne znaczenie, jakie w procesie stosowania art. 8 ust. 2a ustawy systemowej przypisać należy bezpośredniemu lub pośredniemu finansowaniu przez pracodawcę czynności wykonywanych dla niego przez pracowników działających w charakterze zleceniobiorców osoby trzeciej, znajduje potwierdzenie nie tylko w realizacji celów, dla których wprowadzono do systemu prawnego art. 8 ust. 2a ustawy systemowej oraz potrzebie wytyczenia granic dla stosowania tego przepisu i niedozwolonej optymalizacji składkowo-wynagrodzeniowej ze względu na wymogi wynikające z zasady pewności prawa. Ma to przede wszystkim oparcie w odczytaniu treści tego przepisu przy uwzględnieniu art. 22 § 1 k.p. Dało to Sądowi Najwyższemu podstawę dla zrekonstruowania normy z art. 8 ust. 2a ustawy systemowej przy wykorzystaniu zarówno celów, jakim miał służyć ten przepis, jak i definicji stosunku pracy z art. 22 § 1 k.p. Skoro zaś tytuł ubezpieczenia społecznego jest pochodną istnienia ważnego stosunku cywilnoprawnego, to o rozszerzonym pracowniczym tytule ubezpieczenia społecznego (polegającego na traktowaniu jako pracowników niektórych zleceniobiorców) można mówić tylko w przypadku finansowania przez pracodawcę wynagrodzenia wypłacanego przez osobę trzecią jego pracownikom, za czynności wykonywane przez nich dla tego pracodawcy, choć pod formalnym kierownictwem tej osoby. Tym samym finansowanie przez pracodawcę w jakikolwiek sposób wynagrodzenia z tytułu świadczenia na jego rzecz pracy przez pracownika na podstawie umowy zawartej z osobą trzecią, przemawia (ale nie przesądza) za zastosowaniem art. 8 ust. 2a ustawy systemowej a brak takiego finansowania przemawia przeciwko zastosowaniu tego przepisu, o ile nie stwierdzi się w danym stanie faktycznym dodatkowych okoliczności wskazujących na działania sprzeczne z celami tego przepisu.

Tak więc kwestia (co do której skarżący uznaje, że jest przedmiotem rozbieżności orzeczniczych), czy istnieje podstawa do objęcia obowiązkiem uiszczenia składek pracownika, który, wykonując powierzone obowiązki pracownicze na rzecz osoby trzeciej, przyczynia się do powstania dodatkowego zysku po stronie pracodawcy (pracodawca jest beneficjentem jego pracy) w sytuacji,

gdy pracodawca nie przekazuje osobie trzeciej środków na sfinansowanie określonego zadania, stanowiącego przedmiot własnej działalności, została już wyjaśniona w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Z przedstawionej wykładni wynika, że finansowanie przez pracodawcę w jakikolwiek sposób wynagrodzenia z tytułu świadczenia na jego rzecz pracy przez pracownika na podstawie umowy zawartej z osobą trzecią przemawia (ale nie przesądza) za zastosowaniem art. 8 ust. 2a ustawy systemowej a brak takiego finansowania przemawia przeciwko zastosowaniu tego przepisu, o ile nie stwierdzi się w danym stanie faktycznym dodatkowych okoliczności wskazujących na działania sprzeczne z celami tego przepisu.

Wykładnię tę zastosował Sąd Apelacyjny, przyjmując, że elementem koniecznym do zastosowania art. 8 ust. 2a ustawy systemowej jest każdorazowo przepływ finansowy od płatnika składek (pracodawcy) do podmiotu trzeciego (zlecniodawcy), z którego opłacane są usługi wykonywane przez pracownika płatnika. Natomiast kwestia, czy zaistniały w stanie faktycznym sprawy dodatkowe okoliczności wskazujące na działania sprzeczne z celami tego przepisu, to już nie kwestia wykładni, ale zastosowania tej normy prawnej, co wykracza poza powołaną w skardze przesłankę z art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 2 k.p.c. Należy też zauważyć, że i w tym aspekcie oceniony został stan faktyczny sprawy, bowiem Sąd Apelacyjny nie stwierdził, aby pomiędzy Bank S.A. a K. W. istniały powiązania kapitałowo-osobowe, które wskazywałyby na wykorzystanie konstrukcji z art. 8 ust. 2a w sposób sprzeczny z celem tej regulacji (polegający jedynie na formalnym zatrudnieniu pracowników przez podmiot trzeci celem zmniejszenia obowiązków składowych pracodawcy).

Z tych powodów, na podstawie art. 398<sup>9</sup> § 2 k.p.c., orzeczono jak w sentencji.

[SOP]

[ms]

